

EDICIJA KLASICI SVETSKE KNJIŽEVNOSTI

- VODENICA NA FLOSI, Džordž Eliot
VELIKI GETSBI, Skot Ficdžerald
PRVI LJUBAVNIK, Anton Čehov
POSLEDNJE SKRETANJE ZA BRUKLIN, Hjubert Selbi
ČETIRI TRAGEDIJE: ROMEO I JULIJA,
HAMLET, MAGBET, KRALJ LIR, Vilijam Šekspir
PRESUDA – SABRANE PRIPOVETKE, Franc Kafka
NA PUTU, Džek Keruak
OŠTRICA BRIJAČA, Somerset Mom
DAMA S KAMELIJAMA, Aleksandar Dima Sin
ČOVEK BEZ OSOBINA, Robert Muzil
JADI MLADOGA VERTERA, Johan Volfgang Gete
STAKLENO ZVONO, Silvija Plat
JEDNA SVANOVA LJUBAV, Marsel Prust
MRTVE DUŠE, Nikolaj Gogolj
TES OD RODA D'ERBERVILA, Tomas Hardi
PROCES, Franc Kafka
ZLOČIN I KAZNA, Fjodor Dostojevski
SLIKA DORIJANA GREJA, Oskar Vajld
IDIOT, Fjodor Dostojevski
MALE ŽENE / DOBRE SUPRUGE, Luiza Mej Olkot
ODABRANE DRAME: ČOVEK JE ČOVEK, OPERA ZA TRI
GROŠA; MAJKA HRABROST I NJENA DECA, Bertolt Breht
BOGORODIČINA CRKVA U PARIZU, Viktor Igo
ZAPISI IZ PODZEMLJA, Fjodor Dostojevski
FRANKENŠTAJN ILI MODERNI PROMETEJ, Meri Šeli
MAJSTOR I MARGARITA, Mihajl Bulgakov

LAV TOLSTOJ

ANA
KARENJINA

Prevela s ruskog
Zorka Velimirović

■ Laguna ■

Naslov originala

Лев Николаевич Толстой
АННА КАРЕНИНА

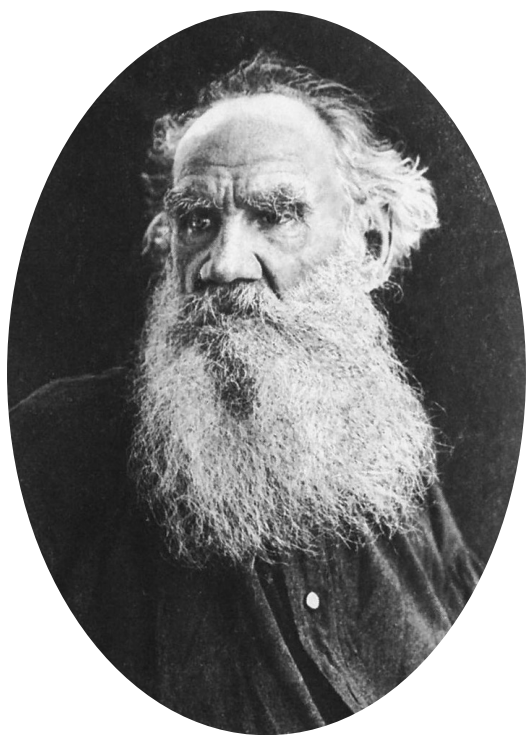
Copyright © ovog izdanja 2020, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIZEVNOSTI

EDICIJA SVETSKI KLASICI

Knjiga br. 27

Sadržaj

Muke po Ani i nedostižni Tolstoj	9
(Tanja Popović)	
Prvi deo	31
Drugi deo	153
Treći deo	278
Četvrti deo	403
Peti deo	491
Šesti deo	611
Sedmi deo	735
Osmi deo	839
<i>O autoru.</i>	891

**ANA
KARENJINA**

*Moja je osveta, ja ću vratiti.**

* Poslanica Rimljanima, 12, 19.

Prvi deo

I

Sve srećne porodice liče jedna na drugu, svaka nesrećna porodica nesrećna je na svoj način.

U kući Oblonskih prava je uzbuna. Žena je doznala da joj je muž bio u intimnim odnosima sa njihovom bivšom guvernantom Francuskinjom, pa mu je kazala da ne može živeti s njim pod jednim krovom. To stanje traje evo već treći dan, i muči i njih dvoje i sve članove porodice, i svu čeljad u kući. Svi članovi porodice i čeljad osećaju da nema smisla da i dalje žive zajedno, i da među ljudima koji se slučajno nađu u kakvoj drumskoj mehani ima više veze nego među njima, članovima porodice i ukućanima Oblonskih. Žena ne izlazi iz svojih soba, a muža već treći dan nema kod kuće. Deca tumaraju po celoj kući kao izgubljena, Engleskinja se zavadila s ekonomkom i napisala cedulju prijateljici moleći da joj nađe kakvo drugo mesto, kuvar otišao od kuće još juče o ručku, kuvarica za mlade i kočijaš molili su da ih isplate.

Trećeg dana posle svađe, knez Stepan Arkadjevič Oblonski – Stiva, kako su ga obično zvali – probudio se u obično vreme, to jest u osam sati ujutru, ali ne u spavaćoj sobi svoje žene, već u svome kabinetu, na divanu od saktijana. On okrenu svoje puno, iznegovano telo na oprugama divana, kao da hoće još dugo da spava, obgrli s druge strane uzglavlje i pritište obraz uza nj, ali odjednom skoči, sede na divan i otvori oči.

„Da, da, kako ono beše?“ mislio je, sećajući se sna. „Da, kako ono beše? Aha! Alabin je davao ručak u Darmštatu; ne, nije u Darmštatu, već nešto americko. Da, jer tamo je Darmštad bio u Americi. Jeste, Alabin je davao ručak na staklenim stolovima, a stolovi su pevali: *Il mio tesoro*,¹ nije *Il mio tesoro*, nego nešto lepše; bili su i nekakvi mali bokalčići, „bokalčići-žene“, sećao se on.

Oči Stepana Arkadjeviča veselo zasijaše, i on se zamisli smešći se. „Jest, bilo je lepo, vrlo lepo. Bilo je još mnogo lepih stvari tamo, ali se ne mogu rečima iskazati, ni mislima na javi oživeti.“ I spazivši prugu svetlosti koju je sa strane propuštala jedna čohana zavesa, on veselo spusti noge s divana, napipa papučice ovičene zlaćanim saktijanom, koje mu je žena izvezla (kao poklon o rođendanu, lane) i, po staroj devetogodišnjoj navici, ne ustajući, pruži ruku prema mestu gde mu je u spavaćoj sobi bio okačen halat.² I tada se odjednom seti kako i zašto ne spava u spavaćoj sobi svoje žene, već u kabinetu; osmeha mu nestade s lica, čelo mu se nabra.

„Ah, ah, ah! Ah...“, zajauka on, sećajući se svega što je bilo. I opet mu iziđoše pred oči sve pojedinosti njegove svađe sa ženom, sva bezizlaznost njegova položaja i, najmučnije od svega, njegova vlastita krivica.

„Jest! Ona neće, i ne može mi oprostiti. I što je najstrašnije, svemu tome ja sam kriv – kriv sam, ali ne krivac. U tome i jeste sva tragedija“, mislio je on. „Ah, ah, ah!“, ponavljao je očajno sećajući se najtežih utisaka iz te svađe.

Najneprijatniji bio mu je onaj prvi trenutak kada on, vrativši se iz pozorišta veseo i zadovoljan i sa velikom kruškom za ženu u ruci, ne nađe ženu u salonu, na svoje iznenađenje ne nađe je ni u kabinetu, i najzad je ugleda u sobi za spavanje, sa onim nesrećnim pisamcetom, koje ga je odalo.

Ona uvek zabrinuta i užurbana, a po njegovom mišljenju i malo ograničena Doli, sedela je nepomično s pisamcetom ruci, i s užasom, očajanjem i srdžbom gledala u njega.

– Šta je ovo? Je li? – pitala je pokazujući pisamce.

¹ Ital.: Moje blago. (Prim. prev.)

² Domaća haljina. (Prim. prev.)

I pri sećanju na to, kao što često biva, Stepanu Arkadjeviču bilo je krivo ne toliko što se to desilo koliko što je onako odgovorio ženi na to pitanje.

S njime se u taj mah desilo ono što se obično dešava s ljudima kada ih iznenada uhvate u nečem sramnom. On nije uspeo da podesi lice prema položaju u kojem se našao kad se otkrila ta njegova krivica. Mesto da se nađe uvređen, da poriče, da se pravda, da moli za oprostjenje, da ostane čak i ravnodušan – sve bi to bilo bolje od onoga što je uradio – na licu mu („to su refleksi mozga“, pomisli Stepan Arkadjevič, koji je voleo fiziologiju), na licu mu sasvim nehotice zaigra običan, dobroćudan, i zato glup osmeh.

Taj glupi osmeh nikako nije mogao sebi da oprost. Kad vide taj osmeh, Doli zadrhta kao od fizičkog bola, izli sa urođenom joj prgavošću potok oporih reči, i pobeže iz sobe. Otada nije htela da vidi muža.

„Svemu je tome kriv onaj glupi osmeh“, mislio je Stepan Arkadjevič.

„Ali šta da se radi? Šta da se radi?“, govorio je sebi u očajanju, i nije nalazio odgovora.

II

Stepan Arkadjevič bio je iskren prema samom sebi. Nije mogao sebe varati i obmanjivati da se kaje za svoje ponašanje. Nije mogao da se kaje što on, lep, zaljubljuj čovek od trideset i četiri godine, nije zaljubljen u ženu, majku petoro žive i dvoje umrle dece, koja je samo godinu dana mlađa od njega. Kajao se samo zato što nije umeo stvar bolje da sakrije od žene. Ali je osećao svu težinu svoga položaja, i žalio je ženu, decu i sebe. Može biti da bi umeo i bolje sakriti svoj greh od žene da je znao kako će to na nju uticati. Jasno je da nikad nije o tome dublje razmišljao; ali mu se nejasno činilo da žena odavno nazire da joj on nije veran, i da na to gleda kroz prste. Njemu se činilo da ona, istrošena, postarela, nimalo više lepa, niti ičim privlačna, obična žena, koja je samo dobra mati – da ona iz osećanja pravičnosti mora biti popustljiva. Ispalo je sasvim drukčije.

„Ah, to je strašno! Oj, oj, oj! Strašno!“, ponavljao je Stepan Arkadjevič i nije mogao ništa da smisli. „I kako je dotada sve bilo lepo, kako smo lepo živeli! Ona je bila zadovoljna, srećna sa decom, ja joj nisam ni u čem smetao, ostavljao sam joj da se brine o deci i o domazluku kako je htela. Ali, istina je, nije lepo to što je ona bila guvernanta u našoj kući. Nije lepo! Ima nečeg odvratnog i gadnog u tome kad se domaćin udvara svojoj guvernanti. Ali kakva guvernanta! (On se seti crnih, đavolastih očiju *m-lle Roland*, i njezina osmejka.) Međutim, dok je ona bila kod nas u kući, ja nisam s njom ništa imao. A najgore je to što ona već... Samo je još to trebalo, kao za pakost! Oj, oj, oj! Ali šta da se radi, šta da se radi!“

Odgovora nije bilo osim onoga opšteg odgovora koji život daje na sva najzamršenija i najzagonetnija pitanja. Taj je odgovor: živeti uz svakodnevni program, to jest zaboravljati. Da nađe zaborava u snu, bilo je nemogućno, bar do iduće noći; nije se mogao ni vratiti onoj muzici koju su pevale bokalčići-žene; dakle, treba se predati životnom snu.

„Videćemo docnije“, reče u sebi Stepan Arkadjevič, ustade, obuče sivi halat postavljen plavom svilom, steže oko sebe gajtan s kićankama, i povukavši dosta vazduha u široki grudni koš, uobičajenim bodrim korakom izbačenih stopala koja su tako lako nosila njegovo puno telo, priđe prozoru, podiže zavesu i jako zazvoni. Čim zvonce odjeknu, uđe stari prijatelj kuće, sobni sluga Matvej, noseći haljine, cipele i telegram. Odmah za Matvejem uđe i berberin sa svojim priborom.

– Ima li što iz kancelarije? – upita Stepan Arkadjevič, uze telegram i sede pred ogledalo.

– Na stolu je – odgovori Matvej, pogleda upitno i bolećivo gospodina, i počutavši malo dodade s lukavim osmejkom: – Kočijaš je opet slao čoveka.

Stepan Arkadjevič ništa ne odgovori i samo u ogledalu pogleda Matveja; po pogledu kojim su se u ogledalu sreli, videlo se da se oni razumeju. Pogled Stepana Arkadjeviča kao da je govorio: Zašto mi to govoriš? Zar ne znaš?

Matvej metnu ruke u džepove kaputa, izbaci nogu, i smešeći se ovlaš i ćuteći, dobrodušno pogleda svoga gospodina.

– Kazao sam mu da dođe u nedelju, a dotle da ne uznemiruje uzalud ni vas ni sebe – izgovori on očevidno ranije pripremljenu rečenicu.

Stepan Arkadjevič razumede da je Matvej hteo da se šali i da skrene pažnju na sebe. Otvorivši telegram, on ga pročita, dovijajući se šta treba da znače izvrnute, kao i uvek, reči, i lice mu se razvedri.

– Matveju, moja sestra Ana Arkadjevna stiže sutra – reče, zaustavivši za trenutak glatku do sijanja berberinovu ruku koja je brijala rumenu putanju između dugih kovrdžastih zalizaka.

– Hvala bogu – reče Matvej, pokazujući tim odgovorom da i on, kao i gospodin, razume značaj toga dolaska, to jest da Ana Arkadjevna, ljubimica sestra Stepana Arkadjeviča, može pripomoći izmirenju muža i žene.

– Sami ili s mužem? – upita Matvej.

Stepan Arkadjevič nije mogao govoriti, jer mu je berberin baš u taj mah brijao gornju usnu, već podiže jedan prst. Matvej u ogledalu klimnu glavom.

– Sami. Da se spremi gore?

– Javi Darji Aleksandrovnoj, pa kako ona naredi.

– Darji Aleksandrovnoj? – kao sumnjajući ponovi Matvej.

– Jest, javi. Evo uzmi i telegram, pa dođi da mi kažeš šta su ti rekli.

„Hoćete da pokušate“, razumede Matvej, ali reče samo: – Razumem.

Stepan Arkadjevič beše se već umio i očešljao i htede da se oblači, kad se Matvej, oprezno stupajući u čizmama koje su škripale, vrati u sobu s telegramom u ruci.

– Darja Aleksandrovna naredili su mi da kažem da oni putuju. Neka radi kako mu je, to jest vama, volja – reče on, smešeći se samo očima, i metnuvši ruke u džepove i oborivši glavu, upre pogled u Stepana Arkadjeviča. Stepan Arkadjevič učuta. Dobročudan i malo tužan osmeh ukaza se na njegovu lepom licu.

– A? Matveju? – reče on mašući glavom.

– Ništa, gospodine, udesiće se – reče Matvej.

– Udesiće se?

– Dabogme.

– Misliš? Ko je to? – zapita Stepan Arkadjevič kad iza vrata ču šuštanje ženskog odela.

– Ja sam – odgovori čvrst i prijatan ženski glas, i kroz vrata se pomoli ozbiljno, boginjavo lice Matrjone Filimonovne, dadilje.

– Šta je, Matrjoša? – upita je Stepan Arkadijevič idući joj u susret.

Iako je Stepan Arkadjevič bio kriv pred ženom, i to osećao i sam, skoro svi u kući, čak i dadilja, najveći prijatelj Darje Aleksandrovne, bili su na njegovoj strani.

– Šta je? – reče on snuždeno.

– Idite, gospodine, pokorite se još jedanput. Može dati bog. Mnogo joj je teško, žalost je i pogledati je, a i u kući se sve okrenulo tumbre. Treba se smilovati na decu. Pokorite se, gospodine. Šta ćete! Ko priznaje...

– Ali neće me primiti...

– Vi učinite svoje. Bog je milostiv, molite se, gospodine, molite se njemu.

– Pa dobro, napred, Stepane! – reče Stepan Arkadjevič i odjednom pocrvene. – Daj da se obučem – reče Matveju i brzo skide halat.

Matvej je već držao raširenu, spremljenu košulju, oduvavajući s nje nešto nevidljivo, i sa očiglednim zadovoljstvom obuče je na iznegovano telo svoga gospodina.

III

Pošto se obuče, Stepan Arkadjevič se namirisa mirisima, popravi rukave košulje, vičnim pokretom razmesti po džepovima cigarete, novčanik, kutiju sa palidrcima, sat sa dvostrukim lancem i drangulijama, i otresnuvši maramicom, osećajući se čist, namirisani, zdrav i fizički raspoložen i pored svoje nesreće, izađe, lako se odbijajući nogama, u trpezariju, gde ga je već čekala kafa, a pored kafe i pisma i akta iz kancelarije.

On pročita pisma. Jedno, od trgovca koji je hteo da kupi šumu na imanju njegove žene, bilo je vrlo neprijatno. Ta se šuma neophodno morala prodati; ali sad, dok se ne pomiri sa ženom, o tome nije moglo biti ni reči. Najneprijatnije je to što se u njegovo izmirenje sa ženom upliću, eto, i materijalni interesi. I misao da se on

rukovodi tim interesom, da zbog prodaje šume želi da se izmiri sa ženom – ta misao vređala ga je.

Kad je bio gotov s pismima, Stepan Arkadjevič primače kancelarijska akta, prelista brzo dva predmeta, velikom pisaljkom pribeleži nekoliko napomena sa strane, i oturivši akta, poče piti kafu. Pijući kafu, otvori jutrošnje, još vlažne novine, i poče ih čitati.

Stepan Arkadjevič primao je i čitao liberalne novine, ne krajnje liberalne, nego one kojih se držala većina. I, ne gledajući na to što njega u stvari nije zanimala ni nauka, ni umetnost, ni politika, on se u tome čvrsto držao onih pogleda kojih su se držale njegove novine i većina, i menjao ih je samo onda kad ih je većina menjala, ili, bolje reći, nije ih on menjao, već su se oni u njemu neprimetno menjali.

Stepan Arkadjevič nije birao ni pravac, ni poglede, već su pravci i pogledi sami dolazili k njemu, isto onako kao što nije birao oblik šešira i kaputa, nego je uzimao one što se nose. Kako je živeo u izvesnom društvenom krugu, osećao je i potrebu izvesne misaone delatnosti, koja se obično razvija u zrelo doba, potrebu isto tako neophodnu kao i imati šešir. Ako je i bilo razloga zbog kojeg se držao liberalnog pravca, a ne konzervativnog, kojeg su se takođe mnogi iz njegovog kruga držali, nije to bilo zato što bi on mislio da je liberalni pravac pametniji, već zato što se više slagao s njegovim načinom života. Liberalna je partija tvrdila da je u Rusiji sve rđavo, i doista, Stepan Arkadjevič imao je mnogo dugova, a novaca mu nikad nije bilo dosta. Liberalna je partija govorila da je brak preživela ustanova i da je potrebno udesiti ga drukčije; i doista, porodični život pružao je malo zadovoljstva Stepanu Arkadjeviču, primoravao ga da laže i da se pretvara, što se nije slagalo s njegovom prirodom. Liberalna je partija govorila, ili bolje reći, podrazumevala, da je religija samo uzda za varvarski deo stanovništva, i doista, Stepan Arkadjevič nije mogao izdržati bez bola u nogama čak ni kratko molepstvije, niti je mogao razumeti našto su sve te strašne i naduvene reči o onom svetu, kad se i na ovom može veselo živeti. Pored toga, Stepan Arkadjevič, koji je voleo veselu šalu, uživao je katkad da dovede u zabunu nekog dobričinu govoreći mu: kad se već ponosi svojim poreklom, ne treba da se zaustavlja na Rjuriku, a da se odriče svog prvog pretka

– majmuna. Dakle, liberalni pravac postao je navika Stepana Arkadjeviča, i on je voleo svoje novine, kao što je voleo i cigaru posle ručka, zbog lakog zanosa koji mu je stvarala u glavi. Prvo je pročitao uvodni članak u kojem se govorilo kako se u naše vreme sasvim bez razloga diže tolika povika na radikalizam, koji tobož preti da će progutati sve konzervativne elemente, i da bi vlada trebalo da preduzme mere i da stane na glavu hidri revolucije; naprotiv, „po našem mišljenju, opasnost ne leži u hidri revolucije, već u otporu tradicionalnosti koja koči progres“, itd. On pročitao i drugi članak, iz oblasti finansija, u kojem su pominjani Bentam i Mil, i bilo peckano ministarstvo. Sa urođenom mu bistrinom Stepan Arkadjevič je razumevao značaj svakog peckanja: od koga dolazi, kome je i zašto upravljeno; i to mu je i sad, kao i uvek, činilo neko zadovoljstvo. Ali danas mu je to zadovoljstvo kvarila pomisao na ono što mu je savetovala Matrjona Filimonovna, i sećanje da u kući ide sve naopako. Pročitao je takođe da je grof Bajst,³ kako se čuje, otputovao u Vizbaden,⁴ i da nema više sede kose; i da se prodaju neke lake karuce; i da neka mlada osoba nudi svoje usluge; ali svi ti izveštaji nisu mu, kao nekad, pričinjavali tiho, ironično zadovoljstvo.

Pošto je pročitao novine, popio drugu šolju kafe i pojeo zemičku s maslom, on ustade, otrese mrve s prsnika, isturivši široke grudi radosno se osmehnu, ali ne zato što je u duši osećao nešto osobito prijatno – radostan osmejak izazvalo je dobro varenje.

Taj ga radostan osmejak odmah podseti na sve, i on se zamisli.

Dva detinja glasa (Stepan Arkadjevič poznade glas Griše, mlađeg sinčića, i Tanje, starije devojčice) začuše se vratima. Oni su nešto vukli i izvrnuli.

– Ja sam ti govorila da putnike ne treba namestiti na krov – vikala je devojčica engleski. – Sad ih skupljaj!

„Sve ide tumbе“, pomisli Stepan Arkadjevič, „eto i deca trče po kući sama.“ Priđe vratima i zovnu decu. Deca baciše kutiju koja im je bila mesto železnice, i udoše.

³ Grof Bajst (1809–1886) – austrougarski kancelar, Bizmarkov politički neprijatelj.

⁴ Vizbaden je banja u pruskoj provinciji Hesens-Nasau.

Devojčica, tatina ljubimica, utrča smelo, zagrli ga, i smejući se obisnu mu se oko vrata, kao što je uvek radila, uživajući u poznatom mirisu koji je zapahivao od njegovih zalizaka. Pošto ga najzad poljubi u lice, koje se sijalo od nežnosti, i pocrvenelo zato što se bio sagao, devojčica raširi ruke i htjede da istrči napolje, ali je otac zadržao.

– A šta radi mama? – upita on milujući je po glatkom, nežnom vratu. – Zdravo! – reče dečaku, koji priđe da se pozdravi.

Osećao je da muškarčića manje voli, i trudio se uvek da bude isti i prema jednom i prema drugom, ali dete je to osećalo, pa se i ne osmehnu na hladan ohev osmejak.

– Mama? Ustala je – odgovori devojčica.

Stepan Arkadjevič uzdahnu.

„Dakle, ni noćas nije cele noći spavala“, pomisli.

– A kako je mama, je li vesela?

Devojčica je znala da su se otac i mati svađali, i da mati ne može biti vesela, i da otac to mora znati, i da se samo pretvara kad je tako lako pita o tome. I ona pocrvene mesto oca. On to oseti, pa i sam pocrvene.

– Ne znam – reče. – Nije nam kazala da učimo, kazala nam je da idemo sa mis Gul kod babe.

– E pa onda idi, Tančuročka moja. Ah da, čekaj malo – reče zadržavajući je i milujući joj ručicu.

Uze s kamina kutiju bombona koju je juče doneo, i dade joj dve bombone, izabравši one koje ona najviše voli, jednu od čokolade, i jednu sa kremom.

– Za Grišu? – reče devojčica pokazujući onu od čokolade.

– Jest, jest. – I pošto je pomilova po ramenu, poljubi je u radeljak i u vrat, pa je pusti da ide.

– Kola su spremna – reče Matvej. – A čeka i jedna žena, ima nešto da vas moli.

– Čeka li odavno? – upita Stepan Arkadjevič.

– Oko pola sata.

– Koliko ti je puta naređeno da odmah prijaviš!

– Ta treba valjda na miru kafu da popijete – reče Matvej onim prijateljski nabusitim tonom na koji se nije moglo ljutiti.

– Hajde, neka uđe odmah – reče Oblonski mršteći se.

Moliteljka, gospođa Kalinjina, žena štabnog kapetana druge klase, tražila je nešto nemogućno i besmisleno, ali je Stepan Arkadjevič, po običaju, ponudi da sedne, pa je pažljivo, ne upadajući joj u reč, saslušala i potanko posavetovala kome i kako da se obrati; čak joj brzo i smišljeno napisala svojim krupnim, razvučenim, lepim i čitkim rukopisom pisamce za lice koje joj je moglo pomoći. Kad isprati kapetanicu, Stepan Arkadjevič uze šešir i zastade sećajući se da li nije nešto zaboravio. Ne, ništa nije zaboravio, osim onoga što je hteo da zaboravi – ženu.

„Ah, da!“ Obori glavu, i njegovo lepo lice dobi tužan izraz. „Da li da idem ili da ne idem?“, govorio je u sebi. Neki unutrašnji glas govorio mu je da ne treba da ide, da osim laži ničega drugoga ne može biti, da se odnosi između njega i žene ne mogu popraviti ni postati bolji, jer je nemogućno učiniti nju opet tako primamljivom da bi mogla izazvati ljubav u njemu, ili njega učiniti starcem, nesposobnim za ljubav. Osim prevare i laži ništa drugo nije moglo tu izići, a prevara i laž bile su protivne njegovoj prirodi.

„Pa ipak, jedanput se mora, jer ovako ne može ostati“, reče, trudeći se da bude hrabar. Isprsi se, izvadi cigaretu, zapali je, povuče dva-tri dima, baci je u sedefnu školjku za pepeo, brzim koracima prođe kroz mračni salon, i otvori druga vrata, koja su vodila u ženinu spavaću sobu.

IV

Darja Aleksandrovna, u domaćem žaketiću i pridenutim na potiljku pletenicama od retke, nekad guste i divne kose, ispijena, mršava lica i krupnih, uplašanih očiju koje su se zbog mršavosti činile još veće, stajala je između razbacanih po sobi stvari pred otvorenim ormarom, odakle je nešto odabirala. Kad ču muževljeve korake, ona zastade gledajući u vrata i uzalud se trudeći da svome licu da izraz strogosti i preziranja. Osećala je da ga se boji, da se boji i ovoga sastanka. Ona je i sad pokušala da uradi ono što je pokušavala već deset puta za ova tri dana: da odabere dečje i svoje stvari koje će poneti k materi, a ipak nije mogla da se na to odluči; ali je i sad, kao i pre, govorila sama sebi kako to ne može tako ostati, kako ona mora nešto preduzeti, kazniti ga, postideti, osvetiti mu

se ma i najmanje za bol koji joj je zadao. Jednako je još govorila da će ga ostaviti, ali je osećala da je to nemogućno; bilo je nemogućno zato što se ona nije mogla odviknuti da ga smatra svojim mužem i da ga voli. Osim toga, osećala je da će njenoj deci biti gore tamo kuda se spremala da ode s njih petoro, kad eto u svojoj kući jedva uspeva da ih gaji i neguje. I ovako, za ova tri dana, najmlađi sinčić se razboleo zato što su ga nahranili supom koja nije bila dobra; a druga deca ostala su juče skoro bez ručka. Ona je osećala da je nemogućno otkputovati, pa ipak, varajući sebe samu, odabirala je stvari i pretvarala se kao da će otići.

Kad ugleda muža, zavuče ruke u fioku ormara tražeći tobož nešto, i osvrte se tek onda kad joj on sasvim priđe. Njeno lice, kojem je htela dati strog i odlučan izraz, izražavalo je zburnjenost i patnju.

– Doli! – reče on tihim, poniznim glasom. I uvuče vrat u rame-na, želeći da izgleda jadan i pokoran, međutim, lice mu je sijalo od svežine i zdravlja.

Brzim pogledom ona obuhvati od glave do pete njegovu priliku koja je sijala od svežine i zdravlja. „Jest, on je srećan i zadovoljan!“, pomisli. „A ja?... I ta njegova odvratna dobrota, zbog koje ga svi vole i hvale: ja mrzim tu njegovu dobrotu“ pomisli ona. Usta joj se stegoše, a mišić na desnoj strani bledeg, nervoznog lica zadrhta.

– Šta želite? – reče brzo, duboko iz grudi, kako obično nije govorila.

– Doli! – ponovi on drhćućim glasom. – Ana dolazi danas.

– A šta se to mene tiče? Ja je ne mogu primiti! – uzviknu Doli.

– Pa ipak, trebalo bi, Doli...

– Odlazite, odlazite, odlazite! – povika ona ne gledajući ga, kao da joj taj uzvik izazivaše fizički bol.

Stepan Arkadjevič mogao je biti miran kad je mislio o ženi, mogao se nadati da će se sve udesiti, kao što reče Matvej, i mogao je mirno čitati novine i piti kafu; ali kad je video njeno izmućeno, paćeničko lice, kad je čuo zvuk toga glasa pokoran sudbini i očajan, disanje mu zastade, nešto ga steže u grlu i oči mu se zasijaše od suza.

– Bože moj, šta sam učinio! Doli! Za ime božje!... Ta... – Nije mogao da nastavi, jecanje mu zastade u grlu.

Ona zatvori ormar i pogleda ga.

– Doli, šta bih ti mogao reći?... Jedino: oprosti, oprosti mi... Seti se, zar devet godina života ne mogu isкупiti trenutke, trenutke...

Ona obori oči i slušaše, očekujući šta će on reći, i čisto moleći ga da je nekako razuveri.

– Trenutke zanosa... – reče on i htede da nastavi, ali pri toj reči njene se usne opet skupiše kao od fizičkog bola, i mišić na desnom obrazu opet zaigra.

– Odlazite, odlazite odavde! – povika ona još jače. – I ne govorite mi više o vašim zanosima i vašim gnusobama!

Ona htede da ode, ali posrnu i pridrža se za naslon stolice. Lice njegovo se razvuče, usne nabrekoše, oči se napuniše suzama.

– Doli! – reče on već jecajući. – Za ime božje, pomisli na decu, ona nisu kriva! Ja sam kriv, pa mene i kazni; naredi mi da pokajem svoj greh. Gotov sam na sve što mogu. Kriv sam, ne umem ti reći koliko sam kriv. Ali oprosti mi, Doli!

Ona sede. On je čuo njeno duboko, glasno disanje, i bilo mu je neiskazano žao nje. Ona nekoliko puta pokuša da govori, ali nije mogla. On je čekao.

– Ti se sećaš dece da bi se zabavljao s njima, a ja ih se sećam uvek, i znam da su sad propala – izgovori ona očigledno jednu od onih rečenica koje je, za ova tri dana, više puta ponovila.

Ona mu je kazala „ti“, i on je zahvalno pogleda i pomače se da je uzme za ruku, ali se ona s gnušanjem odmače od njega.

– Ja mislim na decu, i sve bih na svetu učinila da ih spasem; ali sama ne znam kako da ih spasem: da li tako što ću ih otrgnuti od oca, ili tako što ću ih ostaviti razvratnom ocu – jest, razvratnom ocu... Recite, posle onoga... što je bilo, zar je moguće da mi živimo zajedno? Zar je to moguće? Recite, zar je moguće? – ponavljala je podižući glas. – Posle toga, kad moj muž, otac moje dece, provodi ljubav s guvernantom svoje dece...

– Pa šta da radim? Šta da radim? – govorio je on žalosnim glasom ne znajući ni sam šta govori, i spuštajući glavu niže i niže.

– Vi ste mi gadni, odvratni! – povika ona ljuteći se sve više. – Vaše su suze – voda. Vi me nikad niste ni voleli; vi nemate ni srca ni plemenitosti. Mrski ste mi, gadni, tuđi, jest, sasvim tuđi! – s bolom i mržnjom izgovori ona tu za nju strašnu reč *tuđi*.

On je pogleda, i mržnja koja se izrazi na njenu licu uplaši ga i začudi. Nije uviđao da nju njegovo žaljenje draži. Ona je kod njega videla sažaljenje, a ne ljubav. „Ne“, pomisli on, „ona me mrzi, neće mi oprostiti.“

– Ah, to je strašno, strašno! – reče on.

U taj mah se u drugoj sobi zaplaka dete, koje verovatno beše palo; Darja Aleksandrova oslušnu, i lice joj se odjednom ublaži.

Ona se očigledno pribirala nekoliko trenutaka, kao da nije znala gde je i šta treba da radi; zatim brzo ustade i pođe vratima.

„Eto, ona voli moje dete“, pomisli on opazivši promenu na njenom licu kad je dete počelo da plače, „*moje* dete, kako onda može da mrzi mene?“

– Doli, samo još jednu reč – reče on idući za njom.

– Ako pođete za mnom, pozvaću poslugu i decu. Neka svi znaju da ste nevaljalac! Ja odlazim danas, a vi živite ovde sa svojom ljubaznicom!

I ona iziđe zalupivši vrata.

Stepan Arkadjevič uzdahnu, obrisa lice i laganim korakom pođe iz sobe. „Matvej kaže: sve će se udesiti; ali kako? Ja ne vidim čak ni mogućnosti. Ah, ah, kako je to strašno! I kako je prostački vikala“, govorio je u sebi sećajući se vike i reči: nevaljalac i ljubaznica. „Možda su i služavke čule! Strašno prostački, strašno!“ Stepan Arkadjevič postojao malo, obrisa oči, uzdahnu, i isprsviši se iziđe iz sobe.

Bio je petak, i u trpezariji je časovničar Nemač navijao sat. Stepan Arkadjevič seti se svoje šale o tom tačnom, ćelavom časovničaru: da je Nemač i „sam bio navijen da bi celoga veka navijao satove“, i nasmeši se. Stepan Arkadjevič voleo je tu šalu. „A možda će se sve udesiti! Zgodna reč: *udesiti*“, pomisli on. „To bi trebalo ispričati.“

– Matveju! – viknu. – Spremi, dakle, sa Marijom sve što treba za Anu Arkadjevnu, u sobi do trpezarije – reče Matveju, koji uđe.

– Razumem.

Stepan Arkadjevič obuče bundu i iziđe na verandu.

– Nećete kod kuće ručati? – upita Matvej ispraćajući ga.

– Videću. Evo ti za trošak – reče, vadeći iz novčanika deset rubalja. – Hoće li biti dosta?

– Dosta ili ne, moraćemo se zadovoljiti – reče Matvej i zalupi vrata na kolima pa odstupi na verandu.

Međutim, Darja Aleksandrovna, pošto umiri dete i po zvrjanju kola poznade da je on otišao, vrati se opet u spavaću sobu. To je bilo njeno jedino utočište od domaćih briga koje bi je opkolile čim bi odatle izišla. Eto i sad, za to kratko vreme dok je bila u dečjoj sobi, Engleskinja i Matrjona Filimonovna već su je pitale za neke stvari koje se nisu mogle odlagati, i na koje je jedino ona mogla odgovoriti: Šta da obuče deci za šetnju? Treba li im dati mleka? Treba li poslati po drugog kuvara?

– Ah, ostavite me, ostavite! – reče ona i vrativši se u spavaću sobu sede na isto mesto gde je razgovarala s mužem, stisnu mršave ruke s prstenjem koje je spadalo s njenih koštunjavih prstiju, i poče u pameti prelaziti sav svoj razgovor s njime. „Otišao je! Ali kako je s *njom* svršio?“, mislila je. „Da li se još sastaje s njom? Zašto ga nisam pitala? Ne, ne, tu nema izmirenja. Ako i ostanemo pod jednim krovom – mi smo tuđi jedno drugom. Zanavek tuđi“, ponovi ona opet, sa naročitim naglaskom, tu za nju strašnu reč. „A kako sam ga volela, bože moj, kako sam ga volela! Kako sam volela! A zar ga sad ne volim? Zar ga ne volim više nego pre? Uglavnom je strašno to...“, poče ona, i ne dovrši misao, jer Matrjona Filimonovna proviri na vrata.

– Dopustite bar da pošaljem po moga brata – reče ona – on će bar skuvati ručak; a ako bude kao juče, deca neće ručati do šest sati.

– Dobro, idem evo odmah da naredim. Je li ko otišao po sveže mleko?

I Darja Aleksandrovna se izgubi u brigama svakidašnjeg života i u njima utopi svoj jad, bar za neko vreme.

V

Zahvaljujući svojim lepim sposobnostima, Stepan Arkadjevič učio je dobro u školi, samo je bio lenj i nestašan, i zato je ostajao među poslednjima. Ali bez obzira na svoj uvek raspusan život, skroman rang i mlade godine, on je zauzimao ugledno i dobro plaćeno mesto načelnika jednog sudskog nadleštva u Moskvi. To mu je mesto izradio zet Aleksej Aleksandrovič Karenjin, muž njegove

sestre Ane, koji je imao jedno od najvažnijih mesta u ministarstvu u čijem je području bilo ono sudsko nadležstvo; ali i da Karenjin nije postavio svoga šuraka na to mesto, stotina drugih osoba – rođena i nerođena braća i sestre, stričevi, ujaci i tetke, izradili bi Stivi Oblonskom to, ili drugo slično mesto sa jedno šest hiljada rubalja plate, koliko mu je trebalo, jer su njegove finansijske prilike, i pored ženinog priličnog imanja, bile traljave.

Polovina Moskve i Petrograda bili su rođaci i prijatelji Stepana Arkadjeviča. On se rodio među ljudima koji su bili ili koji su postali ljudi od velikog uticaja. Jedna trećina državnika, sad već starih ljudi, bili su prijatelji njegova oca, i poznavali su Stivu još odmalena; druga trećina bila je sa njim na „ti“; a treća – njegovi dobri poznanici; prema tome, svi koji su delili zemaljska blaga u obliku dobrih mesta, zakupa, koncesija i tome sličnog, bili su mu prijatelji, i nisu mogli mimoići svoga čoveka. Oblonski se, dakle, nije morao bogzna koliko truditi da dobije dobro mesto; trebalo je samo ne odbijati kad ga ponude, ne zavideti nikom, ne svađati se ni s kim, ne vređati se, što on po urođenoj mu dobroti nikad nije ni činio. Njemu bi bilo smešno da su mu kazali da neće dobiti mesto sa platom koja mu je potrebna, utoliko pre što on nije ni tražio ništa izvanredno; on je hteo samo ono što su dobijali i njegovi vršnjaci; a vršiti takvu dužnost umeo je on isto kao i svaki drugi.

Stepana Arkadjeviča, zbog njegove dobre i vesele naravi i besprekornog poštenja, ne samo što su voleli svi koji su ga poznavali nego je u njemu, u njegovoj lepoj, vedroj spoljašnosti, sjajnim očima, crnim obrvama, kosi, belom i rumenom licu, bilo nečega što je fizički uticalo na ljude da prema njemu budu prijateljski raspoloženi i veseli kad ga sretnu. „Ah! Stiva! Oblonski! Evo ga!“, govorili su ljudi skoro uvek s radosnim osmejkom kad bi ga videli. Ako bi se katkad desilo da posle razgovora s njim neko opazi da tu nije bilo ničega naročito radosnog, ipak, drugog ili trećeg dana, svi bi se opet radovali kad bi se sreli s njim.

Služeći skoro tri godine kao načelnik jednog sudskog nadležstva u Moskvi, Stepan Arkadjevič je osim ljubavi stekao i poštovanje svojih drugova, potčinjenih mu činovnika, starešina i svih koji su s njim imali posla. Glavne osobine Stepana Arkadjeviča, koje su mu pribavile to opšte poštovanje u službi, ležale su, prvo, u neobičnoj

njegovoj snishodljivosti prema ljudima, koja je dolazila otuda što je bio svestan svojih nedostataka; drugo, u potpunoj liberalnosti, ne onoj liberalnosti o kojoj je čitao u novinama, već onoj koja mu je bila u krvi, i s kojom se on potpuno jednako ponašao prema svima ljudima, bez obzira na njihovo stanje i položaj; i treće – najvažnije – u potpunoj ravnodušnosti prema poslu kojim se bavio, usled čega se nije nikad zanosio i nije grešio.

Kad stiže u svoje nadleštvo, Stepan Arkadjevič, u pratnji vratara koji je ponizno nosio za njim portfelj, uđe u svoj mali kabinet, obuče uniformu i pređe u zasedanje. Pisar i ostali činovnici ustadoše, klanjajući se veselo i s poštovanjem. Stepan Arkadjevič, kao i uvek, brzo prođe na svoje mesto, rukova se sa članovima i sede. Našali se i porazgovara taman onoliko koliko je trebalo, i poče da radi. Niko nije umeo bolje od Stepana Arkadjeviča naći onu granicu slobode, neizveštačenosti i zvaničnosti koja je potrebna da se posao prijatno radi. Sekretar, veselo i s poštovanjem, kao i svi koji su radili u kancelariji Stepana Arkadjeviča, priđe s aktima i progovori prijateljski slobodnim tonom koji beše uveo Stepan Arkadjevič.

– Ipak smo uspeli da dobijemo izveštaj iz penzenskog okružnog načelstva. Evo, izvolite...

– Dobili smo ga najzad? – reče Stepan Arkadjevič metnuvši prst između akata. – Dakle, gospodo... – I sednica otpoče.

„Kad bi oni znali“, mislio je on, nagnuvši dostojanstveno glavu i slušajući referat, „kako im je predsednik, pre pola sata, izgledao kao dete kad nešto skrivi!“ Oči su mu se smeškale dok se referat čitao. Do dva sata trebalo je da se radi, bez prekida, a u dva odmor i doručak.

Još nije bilo dva sata, kad se velika staklena vrata nadleštva otvoriše i neko uđe. Svi činovnici, i oni što su sedeli ispod careve slike, i oni iza zercala,⁵ obradovavši se slučaju da se malo razonode, osvrnuše se prema vratima; ali poslužitelj koji je stajao pred vratima istera onoga što je bio ušao i zatvori staklena vrata.

⁵ Zercalo je trostrana prizma, s dvoglavim orlom na vrhu i carskim ukazima o zakonitosti, ispisanim na njenim stranama, koja se nalazila na stolu sudnica i drugih državnih ustanova od vremena Petra Velikog do revolucije.

Kad je predmet bio pročitan, Stepan Arkadjevič ustade, proteže se, i povodeći se za slobodoumnijim mišljenjem, koje je onda bilo pretežno, izvadi još u zasedanju cigaretu, pa ode u svoj kabinet. Dvojica njegovih drugova, stari činovnik Nikitin i kamerjunker⁶ Grinjevič, iziđoše za njim.

– Završićemo valjda posle doručka – reče Stepan Arkadjevič.

– Kako da nećemo! – reče Nikitin.

– A taj Fomin mora da je strašna varalica – reče Grinjevič o čoveku pominjanom u predmetu koji su pretresali.

Stepan Arkadjevič se namršti kad ču te Grinjevičeve reči, dajući time na znanje kako je nepristojno pre vremena donositi ocenu – i ne odgovori ništa.

– Ko je to ulazio? – upita poslužitelja.

– Nekakav čovek, vaše prevashodstvo, ušao bez pitanja, koliko dok sam se okrenuo. Tražio je vas. Kazao sam mu: kad iziđu članovi, tada...

– Gde je?

– Mora da je izašao u predsoblje, dosad je ovuda šetao. Evo ga – reče poslužitelj pokazujući rukom snažnog, plećatog čoveka kovrdžave brade, koji se, ne skidajući jagnjeću šubaru, lako i brzo peo po izlizanim stepenicama od kamena. Nekakav suvonjav zvaničnik, koji je s portfeljom silazio, zastade, pogleda popreko u noge čoveka koji se brzo peo, zatim, čisto pitajući, pogleda u Oblonskog.

Stepan Arkadjevič stajao je gore na stepenicama. Njegovo dobrodušno vedro lice, uokvireno vezenom jakom uniforme, razvedri se još više kad poznade onoga koji se peo.

– Dabogme! Ljevin! Jedva jednom! – reče s prijateljskim poznaničkim osmehom, zagledajući Ljevina, koji mu priđe. – Kako ti nije bilo odvratno da me tražiš u ovoj *jazbini*? – reče Stepan Arkadjevič, i ne zadovolji se rukovanjem, već i poljubi svog prijatelja. – Jesi li odavno došao?

– Tek što sam stigao. Mnogo sam želeo da te vidim – odgovori Ljevin osvrćući se oko sebe stidljivo i u isti mah ljutito i uznemireno.

– Hajdemo u kabinet – reče Stepan Arkadjevič, koji je poznavao čistoljubivu i rasrdljivu stidljivost svoga prijatelja, i uhvativši ga za ruku povede ga za sobom kao da ga provodi kroz neku opasnost.

⁶ Počasna dvorska titula. (Prim. prev.)

Stepan Arkadjevič bio je na „ti“ skoro sa svima svojim poznanicima: sa šezdesetogodišnjim starcima, sa dvadesetogodišnjim mladićima, s glumcima, ministrima, trgovcima i general-ađutantima, tako da su se mnogi od onih s kojima je bio na „ti“ često nalazili na dvema krajnjim tačkama društvenog položaja, i veoma bi se začudili kad bi doznali da preko Oblonskog imaju nečeg zajedničkog. On je bio na „ti“ sa svakim s kim je pio šampanj, a šampanj je pio sa svima, i zato, kad bi se pred svojim potčinjenima susreo sa nekim od svojih postidnih „ti“, kako je u šali nazivao mnoge svoje prijatelje, on je, sa urođenim mu taktom, umeo da umanjiti neprijatan utisak toga „ti“ kod potčinjenih. Ljevin nije bio od postidnih „ti“, ali je Oblonski svojim taktom osetio da Ljevin misli kako on možda ne želi da pred potčinjenima pokaže svoju bliskost s njim, i zato pohita da ga uvede u kabinet.

Ljevin je bio gotovo istih godina s Oblonskim, i nije s njim na „ti“ samo po šampanjcu. Ljevin je bio njegov drug i prijatelj iz rane mladosti. Oni su se voleli, bez obzira na razne naravi i ukuse, kao što se vole drugovi koji su se sprijateljili još u prvoj mladosti. Ali, kao što često biva kod ljudi koji su izabrali različita zanimanja, svaki od njih, premda je posle zrelog razmišljanja pravdao rad svoga prijatelja, u duši je onog drugog prezirao. Svakome se od njih činilo da je onaj život kojim on živi jedini pravi život, a onaj kojim živi prijatelj – samo opsena. Oblonski se tako nije mogao uzdržati od lakog, ironičnog osmejka kad je video Ljevina. Mnogo ga je puta već video kako dolazi u Moskvu sa sela, gde je nešto radio, ali šta je radio, to Stepan Arkadjevič nije mogao dobro da razume, a nije se za to ni interesovao. Ljevin je dolazio u Moskvu uvek uzbuđen, užurban, malo snebivljiv i ljutit zbog te snebivljivosti, i najčešće s potpuno novim i neočekivanim pogledima na stvari. Stepan Arkadjevič smejaio se tome, i voleo je to. Tako isto, Ljevin je u duši prezirao varoški način života svoga prijatelja i njegovu službu, koju je smatrao za besposlicu i podsmevao joj se. Razlika je bila u tome što se Oblonski, radeći ono što svi rade, smejaio dobroćudno i samopouzdan; a Ljevin bez tog samopouzdanja i ljutito.

– Odavno smo ti se nadali – reče Stepan Arkadjevič ulazeći u kabinet; pustio je ruku Ljevinovu, kao da je time hteo reći da je tu

sad prestala opasnost. – Veoma, veoma se radujem što te vidim – nastavi on. – Šta mi radiš? Kako si? Kad si došao?

Ljevin je ćutao pogledajući u nepoznata lica dvojice pomoćnika Oblonskog, a naročito u ruku elegantnog Grinjeviča sa tako dugačkim belim prstima, sa tako dugim, žutim, pri kraju savijenim noktima, i tako velikim i sjajnim dugmetima na košulji, da su te ruke očigledno privlačile svu njegovu pažnju i nisu mu davale da slobodno misli. Oblonski to odmah opazi i osmehnu se.

– Ah, da, dopustite da vas upoznam – reče. – Moji pomoćnici: Filip Ivanovič Nikitin, Mihail Stanislavič Grinjevič – i okrenuvši se Ljevinu: – član zemstva,⁷ novi saradnik u zemstvu, atleta koji jednom rukom diže osamdeset kilograma, stočar i lovac, i moj prijatelj Konstantin Dmitrič Ljevin, brat Sergeja Ivanoviča Koznišova.

– Drago mi je – reče starac.

– Imao sam čast da upoznam vašeg brata Sergeja Ivanoviča – reče Grinjevič pružajući mu svoju tanku ruku sa dugim noktima.

Ljevin se namršti, rukova se hladno i odmah se okrete Oblonskom. Mada je veoma poštovao svoga brata po majci, književnika, koga je znala sva Rusija, trpeti nije mogao kad mu se neko obraća ne kao Konstantinu Ljevinu, već kao bratu čuvenoga Koznišova.

– Nisam više član zemstva. Sa svima sam se posvađao i više ne idem na skupove – reče Oblonskom.

– Zar već! – osmehnu se Oblonski. – Ali kako? Zašto?

– Duga je to priča. Ispričaću ti jednom – reče Ljevin, pa odmah poče da priča. – Ukratko rečeno, uverio sam se da nikakvog rada u zemstvu nema i ne može biti – poče vatreno, kao da ga je neko maločas uvredio. – S jedne strane, igračka, igraju se parlamenta, a ja nisam ni odveć mlad ni odveć star da bih se zabavljao igračkama; a s druge strane (on zape), to je – sredstvo za sresku *coterie*⁸ da dođu do novca. Nekad su to radili tutori i sudije, a sada zemstvo; ne kažem da uzimaju mito, nego da vuku plate koje nisu zaslužili – govorio je tako vatreno kao da je neko od prisutnih pobijao njegovo mišljenje.

– Aha! Ti si, kao što vidim, opet u novoj fazi, u konzervativnoj – reče Stepan Arkadjevič. – Uostalom, razgovaraćemo docnije o tome.

⁷ Vrsta okružne i sreske uprave, uvedene u Rusiji godine 1864. (Prim. prev.)

⁸ Franc.: družina; ovde: banda. (Prim. prev.)

– Da, docnije. Ali potrebno je da budem s tobom – reče Ljevin gledajući s mržnjom Grinjevičevu ruku.

Stepan Arkadjevič se lako osmehnu.

– Govorio si da više nikad nećeš obući evropsko odelo? – reče, mereći očima Ljevinovo novo odelo koje je sigurno šio neki Francuz krojač. – Dakle, vidim: nova faza.

Ljevin najedanput pocrvene, ali ne onako kao što crvene odrašli ljudi – tako da sami to ne osete, već onako kao što crvene dečaci, i osete da su smešni sa svojom stidljivošću, zbog toga se stide i crvene još više, gotovo do suza. Tako je neobično bilo videti to umno, muško lice u takvom detinjastom stanju da ga Oblonski prestade gledati.

– Gde ćemo se videti? Vrlo, vrlo je potrebno da s tobom porazgovaram – reče Ljevin.

Oblonski kao da se zamisli.

– Znaš šta: hajdemo na doručak kod Gurina, tamo ćemo porazgovarati. Ja sam slobodan do tri sata.

– Ne mogu – odgovori Ljevin, razmislivši – imam da svratim još na jedno mesto.

– Pa dobro, onda ćemo zajedno ručati.

– Ručati? Nemam ja ništa naročito, tek da ti kažem dve reči, da te nešto pitam, a posle ćemo razgovarati.

– Pa reci mi odmah te dve reči, a razgovaraćemo za ručkom.

– Hteo bih, znaš – poče Ljevin – uostalom, nije ništa važno.

Lice mu odjednom posta pakosno zbog toga što se trudio da savlada svoju stidljivost.

– Šta rade Ščerbacki? Je li sve po starom? – reče.

Stepan Arkadjevič odavno zna da je Ljevin zaljubljen u njegovu svastiku Kiti, pa se neprimetno osmehnu, a oči mu veselo sinuše.

– Ti si mi kazao dve reči, a ja ti ne mogu na to odgovoriti sa dve reči, jer... Oprosti, molim te, samo za trenutak...

Uđe sekretar, s poštovanjem u kojem se ogledala i neka srdačnost i neko, opšte svima sekretarima, skromno saznanje o svojoj nadmoćnosti u poznavanju posla nad svojim starešinom, priđe Oblonskom s aktima, i tobož tražeći uputstva, poče objašnjavati neko zapleteno mesto. Stepan Arkadjevič ga ne sasluša, metnu nežno svoju ruku na njegov rukav.

– Ne, uradite onako kao što sam vam kazao – reče, i pritom se osmehnu da bi ublažio svoju primedbu; objasnivši ukratko kako on razume tu stvar, odmače akta i ponovi: – Uradite tako, molim vas, Zahare Nikitiču.

Zbunjeni sekretar ode. Dok se Oblonski objašnjavao sa sekretarom, Ljevin se potpuno pribrao. Stajao je naslonjen obema rukama na stolicu, a lice mu je izražavalo podrugljivu pažnju.

– Ne razumem, ne razumem – reče.

– Šta ne razumeš? – reče Oblonski, osmejkujući se isto onako veselo i vadeći cigaretu. Očekivao je od Ljevina neki neobičan ispad.

– Ne razumem šta vi radite – reče Ljevin sležući ramenima. – Kako možeš to tako ozbiljno raditi?

– Zašto?

– Pa zato što tu nema šta da se radi.

– To se tebi tako čini, mi smo pretrpani poslom.

– Na hartiji. Ali jest, ti imaš dara za to – Ljevin.

– To jest, ti misliš da meni nešto nedostaje?

– Možda je i tako – reče Ljevin. – Pa ipak ja uživam u tvojoj veličanstvenosti i ponosim se što mi je prijatelj tako veliki čovek. Ali nisi mi odgovorio na pitanje – dodade gledajući s očajnim naprežanjem pravo u oči Oblonskom.

– Dobro, dobro. Počeka malo, doći ćeš i ti do ovoga. Lako je tebi kad imaš tri hiljade lanaca u karazinskom srezu, i takve mišice, i svežinu dvanaestogodišnje devojčice – ali doći ćeš i ti k nama. A što se tiče onoga što si pitao: sve je isto, šteta samo što nisi tako dugo bio kod njih.

– A zašto? – upita Ljevin uplašeno.

– Ništa – odgovori Oblonski. – Razgovaraćemo. A zašto si upravo došao?

– Ah, i o tome ćemo docnije govoriti – reče Ljevin, pocrvenevši opet do ušiju.

– Lepo. Razumeli smo se – reče Stepan Arkadjevič. – Vidiš, ja bih te pozvao svojoj kući, ali žena mi je nešto slaba. Nego znaš šta, ako hoćeš da se s njima vidiš, one će danas od četiri do pet sigurno biti u Zoološkom vrtu. Kiti ide na klizanje. Ti otidi tamo, ja ću doći po tebe, pa ćemo nekud na ručak.

– Vrlo dobro! Dakle, doviđenja!